

Osobnosti a ich prínos pre rozvoj radiačnej onkológie

Personalities and their contribution to the development of radiation oncology

Ondruš D.¹, Chorváth M.^{1,2}, Piňáková Z.^{1,2}

¹I. onkologická klinika LFUK a OÚSA, Bratislava

²Klinika radiačnej onkológie SZU a OÚSA, Bratislava

Súhrn

Východiská: Rádioterapia je nedeliteľná súčasť multidisciplinárnej klinickej onkológie ako jedna zo základných liečebných modalít. **Cieľ:** Historický vývoj radiačnej onkológie od Röntgenovho objavu lúčov X, cez objav rádioaktivity manželmi Mariou Curie-Sklodowskou a Pierrom Curie a ďalších vedcov svetového významu sa nezaobíde bez prehľadu významných osobností českej a slovenskej rádioterapie, ktorí sa zaslúžili o rozvoj tohto medicínskeho odboru od jeho začiatkov po súčasnosť.

Kľúčové slová

rádioaktivita – rádiológia – rádioterapia – radiačná onkológia

Summary

Radiotherapy is an integral part of multidisciplinary clinical oncology as one of the basic treatment modalities. Historical evolution of radiation oncology from X-ray discovery, through the discovery of radioactivity by Maria Curie-Sklodowska and her husband Pierre Curie and other worldwide scientists do not appear without the overview of eminent personalities of Czech and Slovak radiotherapy, who have deserved to develop this medical field from its beginnings to the present time.

Key words

radioactivity – radiology – radiotherapy – radiation oncology

Autoři deklarují, že v souvislosti s předmětem studie nemají žádné komerční zájmy.

The authors declare they have no potential conflicts of interest concerning drugs, products, or services used in the study.

Redakční rada potvrzuje, že rukopis práce splnil ICMJE kritéria pro publikace zasílané do biomedicínských časopisů.

The Editorial Board declares that the manuscript met the ICMJE recommendation for biomedical papers.

prof. MUDr. Dalibor Ondruš, DrSc.
I. onkologická klinika LFUK a OÚSA
Heydukova 10
812 50 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: dalibor.ondrus@ousa.sk

Obdržané /Submitted: 2. 8. 2021

Prijaté/Accepted: 29. 8. 2021

doi: 10.48095/ccko2021374

Významným dňom všetkých lekárskejších i nelekárskych odborov, využívajúcich vo svojej činnosti rádioaktívne žiarenie bol dátum 8. novembra 1895. V tento deň nemecký fyzik holandského pôvodu **Wilhelm Conrad Röntgen (1845–1923)** pracoval s vákuovou trubicou pri štúdiu vlastností katódových lúčov. Pri jednom pokuse náhodne spozoroval, že svetielkuje neďaleko ležiace tienidlo, opatrené vrstvou kyanidu platnato-bárnatého. Svetielkujúca plocha bola v strede rozdelená jemným tieňom. Pátral po príčine tieňa a našiel tieniaci predmet, ktorý bol medzi tienidlom a trubicou. Nakoľko katódové a anódové žiarenie úplne pohlcuje stena trubice, usúdil, že z nej vychádzajú nové lúče. Keď vložil medzi trubicu a tienidlo vlastnú ruku, uzrel na tienidle obrysy kostí svojej ruky. Dňa 23. januára 1896 na schôdzi vedeckej spoločnosti vo Würzburgu oznámil Röntgen svoj objav. Lúče, ktoré objavil, nazval pre ich tajomnú povahu lúče X. V roku 1901 mu bola za objav tzv. röntgenového (rtg) žiarenia udelená prvá Nobelova cena za fyziku. Vo Würzburgu navštívil Röntgena priekopník röntgenológie v Uhorsku slovenského pôvodu **Vojtech Alexander (1957–1916)**, ktorý roku 1896 prvý na Slovensku zostrojil röntgenový prístroj. Bol profesorom na univerzite v Budapešti.

Objav lúčov X bol počiatkom dlhého radu objavov, ktoré spôsobili úplný prevrat v dovtedajšom nazeraní na podstatu hmoty, energie a života. Lúče X otvorili nesmierne diagnostické možnosti. Zakrátko sa zistilo, že neznáme žiarenie sa dá s úspechom použiť aj k liečebným účelom. Až neskôr sa zistili vedľajšie účinky lúčov X. Prvých 25 rokov od objavu lúčov X možno ich liečebné využitie považovať za priekopnícke. Rádio-terapeuti a röntgenológovia pracovali spočiatku za veľmi sťažených podmienok. Nemali k dispozícii žiadne jednotky žiarenia, ani spoľahlivé metódy na meranie dávok. Všetky fyzikálno-technické problémy súviseli s úplným nedostatkom informácií o biologických účinkoch a mechanizmoch vtedy ešte nových záhadných lúčov.

Prvé objavy prenikavého žiarenia, ktoré vysielaajú niektoré látky, pochádzajú z konca 19. storočia. V roku 1896

Henri Becquerel (1852–1908) pozoroval, že niektoré minerály (zlúčeniny uránu) vysielaajú zvláštne neviditeľné žiarenie (spočiatku nazývané uránové žiarenie) aj bez toho, aby boli predtým ožiarené svetlom, čím sa odlišovali od klasickej luminiscencie. Becquerel vďaka náhodnému objavu zistil, že toto žiarenie preniká aj svetlotesným obalom fotografických dosiek a spôsobuje ich sčernanie. O ďalšie objavy sa zaslúžili manželia **Marie Curie-Sklodovská (1867–1934)** a **Pierre Curie (1859–1906)**, ktorí v spolupráci s Gustavom Bémontom (1857–1937) objavili v uránovej rude aj ďalšie vyžarujúce prvky – polónium (18. júla 1898) a rádium (26. decembra 1898), ktoré bezprostredne nadväzovali na Becquerelov objav prirodzenej rádioaktivity (5. marca 1896). Tento jav nazvali rádioaktivita (aktívna radiácia) a neskôr sa zistilo, že je spôsobená premenou jedného chemického prvku na iný. V roku 1905 získali za objav rádioaktivity manželia Curieovci Nobelovu cenu za fyziku. V roku 1911 získala M. Curie-Sklodovská svoju druhú Nobelovu cenu – za chémiu. V roku 1914 založila a potom viedla ako prvá profesorka fyziky na parížskej Sorbonne Ústav pre rádium, v ktorom sa uskutočňovali výskumy z oblasti chémie, fyziky a medicíny.

V roku 1899 jadrový fyzik **Ernest Rutherford (1871–1937)**, ktorý sa zaoberal vlastnosťami rádioaktívneho žiarenia, objavil jeho dve výrazne odlišné zložky: mäkkú zložku, ktorá je dobre pohlcovaná vzduchom aj listom papiera (žiarenie alfa) a tvrdú zložku, ktorá je asi 100-krát prenikavejšia než žiarenie alfa a prechádza aj tenkým hliníkovým plechom – žiarenie beta. Rutherford na základe pokusov z rokov 1903–1908 zistil, že žiarenie alfa je prúdom héliových jadier. V roku 1900 francúzsky fyzik **Paul Ulrich Villard (1860–1934)** objavil ešte prenikavejšie žiarenie, žiarenie gama. Nasledovali objavy podstaty tohto žiarenia. V roku 1902 nemecký fyzik **Walter Kaufmann (1871–1947)** na základe výsledkov výskumu manželov Curieovcov a Becquerela zistil, že žiarenie beta je tvorené prúdom elektrónov. V roku 1934 dcéra Marie Curie-Sklodovskej **Irène Joliot-Curie (1897–1956)** s man-

želom **Frédéricom Joliot-Curie (1900–1958)** po prvýkrát vyvolali umelú rádioaktivitu pôvodne nerádioaktívnych jadier hliníka, za čo v roku 1935 získali Nobelovu cenu za chémiu. Irène Joliot-Curie sa v roku 1937 stala profesorkou na prírodovedeckej fakulte v Paríži, kde viedla katedru nukleárnej fyziky a v roku 1946 sa stala riaditeľkou Ústavu pre rádium, ktorý založila jej matka – Marie Curie-Sklodovská.

V tomto ústave študoval rádiológiu aj neskorší významný český fyzik, rádiológ, vedec **prof. František Běhounek (1898–1973)**. V 20. rokoch minulého storočia bol jedným zo zakladateľov Státního radiologického ústavu v Prahe. V roku 1928 bol ako špecialista na kozmické žiarenie členom posádky vzducholode Italia Umberta Nobileho, s ktorou ako prvý Čech preletel nad severným pólom.

Za zakladateľa röntgenológie/rádio-terapie v českých zemiach sa považuje **prof. MUDr. Rudolf Tomáš Jedlička (1869–1926)**, ktorý už v roku 1902 presadzoval diagnostiku a liečbu pomocou rtg lúčov pri liečbe nádorov. Bol prvým lekárom v českých zemiach, ktorý využil rtg lúče v diagnostike pred chirurgickým výkonom.

História onkológie, resp. najmä radiačnej onkológie na území bývalej Československej republiky má už vyše 100 rokov. Hoci vo svete v súvislosti s lepším vybavením pracovísk už niektoré ochorenia liečili aj pomocou žiarenia (liečba hlavne kožných ochorení tzv. kúpeľom lúčmi X), v českých zemiach i na Slovensku sa rádioterapia začala rozvíjať po I. svetovej vojne.

Koncom 20. rokov minulého storočia sa podarilo liečiť niektoré zhubné nádory (ZN) ionizujúcim žiarením, tzv. brachyterapiou s použitím rádia ako rozpadového produktu urán-rádiového radu.

Vo vtedajšej Československej republike bol dostatok uránu a tým aj rádia vďaka baniam v Jáchymove. Preto vtedy už existujúci „Československý spolek pro zkoumání a potírání zhoubných nádorů v Praze“ roku 1933 inicioval stavbu Rádium-terapeutického ústavu v tesnom susedstve Fakultní nemocnice Bulovka. Ústav bol otvorený v roku 1936 ako pracovisko zamerané na liečbu

ZN rádiom. Prvým prednostom bol **doc. MUDr. František Vladimír Novák (1894–1940)**.

V roku 1922 došlo v pražskej Fakultní nemocnici Královské Vinohrady k vzniku Radiumterapeutického oddělení, ktoré viedol **prof. MUDr. Ferdinand Tománek (1893–1950)**. K liečbe sa používali rádiové emanácie. Nebola tu však zaistená dostatočná ochrana pre personál ani dozimetria. V roku 1950 sa okrem izotopu radia začal používať aj prvý lineárny urýchľovač v ČR. Počas 60. rokov sa Vinohradská nemocnica začlenila do výučby študentov z vtedajšej Lekárskej hygienickej fakulty UK, došlo k spojeniu rádioterapeutického oddelenia s rádiologickým diagnostickým oddelením pod Rádiologickú kliniku FNKV. V polovici 70. rokov došlo k opätovnému oddeleniu rádiodiagnostického a rádioterapeutického pracoviska, čím vznikla Radiumterapeutická a onkologická klinika neskoršej 3. LF UK v Prahe pod vedením neskoršieho primára **MUDr. Zdeňka Chodounského (1928–2001)**. Jeho zásluhou vznikla samostatná Spoločnosť radiační onkologie, biologie a fyziky České lékařské společnosti J. E. Purkyně (ČLS JEP), ktorej bol prvým predsedom. Súčasnou prednostkou tejto kliniky je **doc. MUDr. Renata Soumarová, PhD., MBA (1967*)**.

Z ďalších osobností, ktoré pôsobili na Radiumterapeutickém ústavu v Prahe po II. svetovej vojne treba spomenúť **doc. MUDr. Vladimíra Kubeca, CSc.**, ktorý viedol neskorší Ústav radiační onkologie v rokoch 1977–1990. Už začiatkom 70. rokov minulého storočia vznikla z tohto pracoviska Onkologická klinika LF UK (neskoršia 1. LF) v Prahe. Pri jej zrode stál významný rádioterapeut a onkológ **prof. MUDr. Vladimír Stašek (1919–1974)** a jeho nástupca **doc. MUDr. Václav Bek, DrSc. (1922–2014)**. Súčasným prednostom kliniky a zároveň riaditeľom spomínaného Ústavu radiační onkologie je **prof. MUDr. Luboš Petruželka, CSc. (1952*)**.

Postgraduálne vzdelávanie lekárov bolo do roku 1945 osobnou vecou jednotlivcov. V júli 1953 vznikol v Prahe Ústav pro doškolení lékařů s pôsobnosťou pre celé územie Československa za tým účelom, aby boli lekári sústavne

ooboznamovaní s najnovšími poznatkami vedy a správne ich využívali na prospech zdravia ľudu. V roku 1954 vznikla Katedra radiologie a onkologie, ktorá začala zabezpečovať postgraduálne vzdelávanie v rámci Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (IPVZ). Prvým vedúcim katedry bol **MUDr. František Vaďura** v rokoch 1955–1976 (v rokoch 1947–1950 pôsobil aj ako primár tzv. radiorentgenologického oddělení v Českých Budějoviciach). Do roku 1957 spadalo do pôsobnosti katedry aj Slovensko. V roku 1972 bola katedra premenovaná na Katedru radioterapie IPVZ. Po ňom nasledovali vo funkcii vedúceho tejto katedry už spomínaný **doc. MUDr. Vladimír Kubec, CSc.**, **MUDr. Milan Lapeš, prof. MUDr. Jiří Zámečník, CSc. (1927–2019)**, **doc. MUDr. Josef Kovařík, PhD.** a **prof. MUDr. David Feltl, PhD. MBA (1970*)**, súčasný riaditeľ VFN v Prahe. V roku 2005 sa Katedra premenovala na Katedru radiační onkologie IPVZ, ktorú odvtedy vedie **prof. MUDr. Karel Od rážka, PhD. (1965*)**.

Na území Prahy postupne vznikali aj ďalšie rádioterapeutické pracoviská. V roku 1971 vzniklo najväčšie zdravotnícke zariadenie v ČR – FN Motol, ktorej súčasťou bolo aj onkologické, resp. rádioterapeutické oddelenie, neskoršia Onkologická klinika súčasnej 2. LF UK a FN Motol pod vedením **doc. MUDr. Jany Prausovej, PhD, MBA (1956*)**, súčasnej predsedníčky výboru České onkologické společnosti ČLS JEP. Klinika je zaradená do systému tzv. komplexných onkologických centier (KOC).

Za jedného z ďalších zakladateľov modernej rádioterapie a onkológie v českých zemiach sa považuje **prof. MUDr. Jan Baštecký, DrSc. (1899–1979)**, prednosta Radiologické kliniky LF UK v Hradci Králové v rokoch 1947–1971.

Na území Čiech a Moravy vznikali postupne ďalšie rádioterapeutické pracoviská, ktoré sú v súčasnosti súčasťou KOC, kde pôsobili, resp. pôsobia dodnes ďalšie významné, najmä akademické osobnosti českej radiačnej onkológie: **doc. MUDr. Zdeněk Chvojka, DrSc. (1921–1995)** (Hradec Králové), **prof. MUDr. Jiří Petera, PhD. (1959*)** (Hradec Králové), **prof. MUDr. Karel Od**

rážka, PhD. (1965*), **doc. MUDr. Jaroslav Vaňásek, CSc. (1952*)** (Pardubice), **prof. MUDr. Jindřich Fínek, PhD., MHA (1957*)** (Plzeň), a ďalšie.

V roku 1935 bol v Brne založený onkologický ústav (Dům útěchy), prvý svojho druhu na území ČR. Po II. svetovej vojne došlo k jeho premenovaniu na Masarykův radioléčebný ústav, neskôr na Výzkumný ústav klinické a experimentální onkologie (VÚKEO). V roku 1990 dostal názov Masarykův onkologický ústav, kde už vyše 20 rokov je prednostom Kliniky radiační onkologie **prof. MUDr. Pavel Šlampa, CSc. (1960*)**.

V Olomouci základy rádioterapie položil v roku 1922 prvý primár röntgenologického ústavu tzv. Zemských ústavů **MUDr. Rudolf Bacher (1877–1925)**. Od roku 1980 sa vo vedení súčasnej Onkologické kliniky FN UP a FN Olomouc vystriedali **prof. MUDr. Jindřich Macháček, CSc. (1935–2020)**, **MUDr. Karel Cwiertka, PhD.** a **prof. MUDr. Bohuslav Melichar, PhD. (1965*)**.

Na Slovensku ako prvý habilitoval v roku 1928 z internej röntgenológie a rádioterapie, neskorší **prof. MUDr. Ludovít Valach (1893–1941)**, ktorý začal sa ako prvý na vtedajšej internej klinike systematicky venovať tomuto novému medicínskemu odboru a právom sa preto považuje za zakladateľa rádioterapie na Slovensku. V roku 1931 si zaobstaral 400 mg vodného roztoku chloridu bárnateho a aparáturu na čerpanie rádiových emanácií. Emanáciou plnil rádiodióry a tie využíval na ožarovanie ZN. Založil a viedol prvé rádiové emanatórium na území Slovenska, ktoré bolo premenované na Radiumterapeutický ústav s charakterom kliniky. V roku 1939 bol vymenovaný za riadneho profesora rádiológie a rádioterapie. Predčasná smrť prof. Valacha vo veku 48 rokov na následky žiarenia, ktorému zasvätil celú svoju lekársku prácu a životnú aktivitu, znamenala výraznú stratu pre ďalší rozvoj rádiológie na Slovensku. V roku 1940 už suterénne priestory vtedajšej bratislavskej Štátnej nemocnice na Mickiewiczovej ulici priestorovo nevyhovujú a Radiumterapeutický ústav s Rádiologickou klinikou, v ktorej sa vykonávala rádiodiagnostika a najmä radiačná liečba onkologických pacientov,

sa sťahuje do priestorov Nemocnice sv. Alžbety, kde už majú skúsenosti s liečbou chronicky a onkologicky chorých pacientov. Po smrti prof. Valacha sa ústav rozdelil na dve časti. Jedna časť bola pridelená rezortu školstva – vznikla II. interná klinika, ktorá mala 30 postelí a tu vyrástol najväčší znalec a histograf slovenskej rádiológie **MUDr. Eugen Vilček (1927–1985)**. Druhá časť bola pridelená rezortu zdravotníctva a ostala v Nemocnici sv. Alžbety, kde sa naďalej venovali liečbe pacientov s nádorovými ochoreniami.

V roku 1942 Rádiumterapeutický ústav presťahovali späť do adaptovaných priestorov bývalej II. internej kliniky vtedajšej Štátnej nemocnice na Mickiewiczovej ulici v Bratislave vedenej **prof. MUDr. Jaroslavom J. Sumbalom (1890–1948)**, prednostom v rokoch 1930–1948.

Medzi významných predstaviteľov röntgenológie a rádiológie na Slovensku patrí **prof. MUDr. Gejza Ondrejčíka (1903–1982)**, ktorý sa do dejín medicíny zapísal aj ako dlhoročný prednosta Rádiologickej kliniky v Bratislave v rokoch 1941–1970, vynikajúci pedagóg, vedec a terapeut. Odborné vedomosti nadobúdaval na Centrálnom röntgendiagnostickom a röntgenterapeutickom oddelení Štátnej nemocnice v Košiciach a na rádiologickom oddelení Domu útechy – ústavu pre liečbu rakoviny v Brne. Po odchode prof. Ondrejčíku do dôchodku bola klinika ako pracovisko zrušená. Následne vzniklo Rádiologické a rádioterapeutické oddelenie FN, ktorého vedením bol poverený jeden z najstarších Ondrejčíkových žiakov **MUDr. Leopold Babor (1922–1987)**, syn prof. MUDr. Josefa Floriána Babora, (1872–1951), niekdajšieho dekana bratislavskej lekárskej fakulty a prednostu Ústavu všeobecnej biológie aj Ústavu fyziológie.

V Nemocnici sv. Alžbety naďalej fungovalo oddelenie zamerané najmä chirurgickú liečbu ochorení hrubého čreva a prsníka, rádiologické oddelenie a oddelenie pre chronické a nádorové choroby.

V roku 1946, z iniciatívy **prof. MUDr. Žigmunda Križana (1907–1964)** a **prof. MUDr. Viliama Thurzu (1912–1984)**,

v tejto nemocnici vzniká Ústav pre výskum a liečenie nádorov, neskôr to bol v roku 1948 Štátny oblastný ústav pre výskum a liečbu nádorov, kde sa mali sklbiť poznatky získané vo výskume s použitím v praktickej onkológii. Z iniciatívy prof. Thurza vznikol v Nemocnici sv. Alžbety v Bratislave v roku 1946 Ústav pre výskum a liečenie nádorov, od roku 1948 s názvom Štátny oblastný ústav pre výskum a liečbu nádorov. V roku 1966 vznikol z tohto ústavu Onkologický ústav pre Slovensko, pričom výskumná časť ústavu bola začlenená do Slovenskej akadémie vied (SAV) ako Ústav experimentálnej onkológie SAV, ktorého bol prof. Thurzo prvým riaditeľom. Prof. Thurzo zaviedol pregraduálnu výučbu onkológie na bratislavskej lekárskej fakulte medzi prvými v Európe, keď v roku 1964 založil Katedru onkológie a rádiológie, ktorá sa v roku 1978 rozšírila na Katedru onkológie, rádiológie a nukleárnej medicíny LF UK (dnes I. onkologická klinika LF UK a OÚSA).

V roku 1951 ústav získal názov Onkologický ústav v Bratislave a v roku 1954 Výskumný ústav onkologický. Z ústavu sa v roku 1966 stáva Onkologický ústav pre Slovensko, v roku 1969 je založený Ústav klinickej onkológie. V snahe o komplexnú liečbu na jednom pracovisku tu v krátkom čase vznikli základné oddelenia, medzi inými aj oddelenie rádioterapie, na ktorom pôsobila aj prvá rádioterapeutka na Slovensku **MUDr. Eva Siracká, DrSc. (1926*)**, neskoršia zakladateľka a dlhoročná prezidentka Ligy proti rakovine.

Oddelenia rádioterapie a röntgenológie, ktoré fungovali v tomto ústave spoločne, sa v roku 1954 rozdelili a prednostom Oddelenia rádioterapie sa stal **doc. MUDr. Juraj Ďurkovský, CSc. (1917–2010)**.

V roku 1957 vznikol Slovenský ústav pre doškolenie lekárov v Trenčíne. Postupne vznikali katedry, ktorých cieľom bolo zabezpečovať inštitucionalizované vzdelávanie lekárov za účelom dosiahnutia príslušných špecializácií. Doc. Ďurkovský bol prvým vedúcim katedry rádioterapie.

Významným členom katedry bol aj **MUDr. Peter Čepček, CSc. (1922–2010)**, ktorý sa stal neskôr vedúcim Oddelenia

včasnej diagnostiky a riaditeľom Ústavu klinickej onkológie (tč. OÚSA), ako aj iniciátorom samostatného odboru klinickej onkológie. Bol garantom špecializačného štúdia klinickej onkológie a prvým vedúcim Katedry klinickej onkológie Inštitútu pre ďalšieho vzdelávania lekárov a farmaceutov (ILF), predchodcu súčasnej Slovenskej zdravotníckej univerzity (SZU).

Od roku 1958 pracovala na oddelení doc. Ďurkovského aj **RNDr. Viera Laginová, CSc. (1936*)**, ktorá rozvinula na Slovensku základy klinickej radiofyziky. V roku 1975 vzniklo samostatné oddelenie klinickej radiofyziky pri rádioterapeutickom oddelení, ktorého bola prvou primárkou. Rozvíjala požiadavku špecializačného štúdia fyzikov pre odbor rádioterapie. Zaslúžila sa o personálne i prístrojové vybudovanie pracoviska ako i o postupné zvyšovanie presnosti výpočtov rozloženia dávky žiarenia. V rokoch 2000–2020 bol primárom oddelenia **doc. RNDr. Gabriel Králik, PhD. (1947*)**, ktorý bol v októbri 2011 vymenovaný aj za prednostu Ústavu lekárskej fyziky Lekárskej fakulty SZU a OÚSA, akreditovaného pracoviska v odbore klinická fyzika. Súčasným primárom tohto ústavu je **Mgr. Jozef Grežďo, PhD. (1969*)**.

Po odchode doc. Ďurkovského do dôchodku bola poverená vedením Katedry rádioterapie ILF (dnes SZU) **prof. MUDr. Ľudmila Ševčíková, CSc. (1946*)**. V rokoch 1990–2021 bola vedúcou Katedry SZU a zároveň prednostkou Kliniky radiačnej onkológie OÚSA **MUDr. Elena Bolješiková, CSc. (1948*)**. V roku 1987 bol do funkcie primára vymenovaný **MUDr. Michal Krajčí (1923–2013)**. V súčasnosti je prednostom Kliniky radiačnej onkológie OÚSA a SZU v Bratislave **MUDr. Martin Chorváth, PhD., MPH (1971*)**. Klinika radiačnej onkológie je v súčasnosti najväčším pracoviskom OÚSA v Bratislave personálne aj priestorovo. Podieľa sa na ambulantnej a nemocničnej starostlivosti o pacientov, u ktorých je indikovaná liečba ionizujúcim žiarením v kuratívnom alebo paliatívnom zámere. Od roku 2006 v rámci reštrukturalizácie sa primárkou nemocničnej (lôžkovej) časti stala **MUDr. Zuzana Piňáková (1972*)**.

Časť lôžok je vyhradená pre krátkodobu hospitalizovaných pacientov – liečených stereotaktickou rádiokirurgiou alebo brachyterapiou. Ambulantná časť je rozdelená na pracovisko externej rádioterapie, kde je primárkou **MUDr. Monika Šándorová (1962*)**, a na pracovisko brachyterapie, kde bol v rokoch 2007–2012 primárom **MUDr. Ľuboš Bezák (1967–2012)**. V súčasnosti je primárom Oddelenia brachyterapie **MUDr. Pavol Lukačko (1975*)**. Klinika radiačnej onkológie je výučbovou bázou I. onkologickej kliniky LFUK a OÚSA, SZU a Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce (VŠZaSP) sv. Alžbety v Bratislave pre pregraduálne, doktorandské i špecializačné štúdium. Podieľa sa aj na liečbe detských pacientov v spolupráci s Klinikou detskej hematológie a onkológie LFUK a Národného ústavu detských chorôb v Bratislave. Zo špeciálnych radiačných techník sa na klinike aplikuje celotelové ožiarovanie pred transplantáciou kostnej drene a stereotaktická rádiokirurgia ako na jedinom pracovisku v SR. Prvý pacient bol ožiarovaný na Slovensku stereotaktickou rádiokirurgiou v roku 1992. Samostatná Klinika stereotaktickej rádiokirurgie OÚSA a VŠZaSP sv. Alžbety, ktorá vznikla v roku 2004, využíva lôžka Kliniky radiačnej onkológie OÚSA, ako aj lineárne urýchľovače a plánovacie systémy. Jej prednostom je **prof. MUDr. Miron Šramka, DrSc. (1940*)**.

Po vytvorení súkromného Onkologického ústavu sv. Alžbety sa ústav v roku 1992 delí a vzniká Národný onkologický ústav (NOÚ) na Klenovej ulici v Bratislave. Aby sa v priestoroch NOÚ poskytovala onkologická liečba komplexne, nastala potreba vybudovania pracoviska rádioterapie, ktoré bolo odovzdané do prevádzky v novembri 1996, ktorého primárom sa stal **MUDr. Peter Bernát, PhD. (1953*)**. Po jeho odchode do zahraničia, od roku 2004 Oddelenie radiačnej onkológie NOÚ vedie primárka **MUDr. Margita Pobijáková, PhD. (1967*)**. Pracovisko má možnosť vykonávať všetky techniky konformnej rádioterapie, má technologické vybavenie na stereotaktickú rádioterapiu, vykonáva celotelové ožarovanie kože, 3D plánovanie brachyterapie gynekologických ma-

lignít a ďalšie moderné postupy. Podieľa sa na výučbe medikov i postgraduálnom špecializačnom vzdelávaní budúcich radiačných onkológov.

Aj v Košiciach, v druhom onkologickom centre na Slovensku, má onkológia svoje korene v rádiológii. Už od roku 1924, keď vznikla v Košiciach Štátna nemocnica, existovalo röntgenologické oddelenie, ktoré sa stalo základom pre vznik Rádiologickej kliniky. V roku 1948 vzniká v Košiciach pobočka Lekárskej fakulty UK a súčasne vzniká z pôvodnej Štátnej nemocnice Fakultná nemocnica (FN). V roku 1951 bolo založené Rádiologické oddelenie ako súčasť Internej kliniky, ktorá bolo neskôr premenované na Rádiologickú kliniku. V roku 1956 vzniklo centrálné rádioizotopové pracovisko, ako súčasť Rádiologickej kliniky s výraznou zásluhou **doc. MUDr. Miroslava Klvaňu, CSc. (1922–1998)**. V roku 1959 bola zriadená Univerzita Pavla Jozefa Šafárika (UPJŠ) v Košiciach, ktorej súčasťou sa stala Lekárska fakulta, čo malo pozitívny vplyv na ďalší rozvoj pracoviska. V roku 1960 vznikla samostatná Klinika rádiológie a nukleárnej medicíny s tromi samostatnými oddeleniami – rádiodiagnostické, nukleárnej medicíny a rádioterapie, ktoré boli zaradené do pregraduálnej výučby v rámci jedného študijného predmetu na LF UPJŠ v Košiciach pod vedením **prof. MUDr. Eugena Kunštáda, DrSc. (1913–1991)**. V roku 1981 po odčlenení Oddelenia rádiodiagnostiky a Oddelenia nukleárnej medicíny vzniká Klinika rádioterapie a onkológie ako súčasť FN L. Pasteura. Jej prednostom sa stal **doc. MUDr. Miroslav Klvaňa, CSc. (1922–1998)**, neskôr od roku 1989 **prof. MUDr. Ľudovít M. Jurga, DrSc. (1943–2019)** a od roku 1990 **doc. MUDr. Ján Klimo, CSc. (1938–1998)**. V roku 2003 dochádza k administratívne odčleneniu Kliniky rádioterapie a onkológie od FN L. Pasteura a vzniká Východoslovenský onkologický ústav (VOÚ), ktorý sa v roku 2006 pretransformoval na akciovú spoločnosť. Klinika rádioterapie a onkológie LF UPJŠ je v súčasnosti súčasťou VOÚ. Prednostom je od roku 1999 **MUDr. Igor Andrašina, CSc. (1955*)**. Primárom oddelenia radiačnej onkológie VOÚ je **doc. MUDr. Pavol Dubinský, PhD.**

(1965*), súčasný prezident Slovenskej spoločnosti radiačnej onkológie Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS) a hlavný odborník MZ SR pre radiačnú onkológiu. Okrem komplexnej zdravotnej starostlivosti o onkologických pacientov zabezpečuje Klinika rádioterapie a onkológie teoretickú i praktickú časť pregraduálnej výchovy na košickej LF UPJŠ, podieľa sa na postgraduálnej príprave budúcich špecialistov v klinickej a radiačnej onkológii. Spolupracuje s ďalšími zdravotníkymi, akademickými a vedeckými inštitúciami na Slovensku a zahraničí. Vedecko-výskumná činnosť je základnou charakteristikou kliniky v rámci rezortných grantových výskumných úloh MZ SR. Klinika aktívne podieľa v rámci medzinárodných klinických štúdií na overovaní účinnosti nových liekov a liečebných postupov. Výsledky vedeckovo-výskumných úloh, vedeckých grantov a klinických štúdií boli úspešne obhájené a viacerí pracovníci získali vedecko-pedagogické tituly.

V Martine mala liečba onkologických pacientov svoje začiatky v 20. rokoch minulého storočia, kedy sa v Župnej nemocnici v Turčianskom sv. Martine v budove tzv. Bullovského domu začali liečiť ZN rtg žiarením. Historicky ide o najstaršie pracovisko na Slovensku, ktoré začalo liečbu onkologických pacientov ožarovaním. Jedným z prvých, ktorý sa na Slovensku začal venovať liečbe ZN rádiom bol martinský gynekológ, primár v tom čase najväčšieho gynekologicko-pôrodnického oddelenia na Slovensku, neskorší **prof. MUDr. Teodor Schwarz (1892–1980)**, ktorý gynekologické nádory liečil aj rtg žiarením a rádiom. Významným medzníkom v histórii martinskej rádioterapie bol v roku 1946 príchod neskoršieho **prof. MUDr. Arnošta Lányiho, DrSc. (1914–2005)** na post primára tamojšieho rádiodiagnostického oddelenia, neskôr prvého prednostu Kliniky röntgenológie a rádiológie v rokoch 1967–1986 na novozaloženej pobočke bratislavskej LFUK v Martine (od roku 1969 ako samostatná Lekárska fakulta UK v Martine, od roku 1991 ako Jesseniova LFUK). Pod vedením prof. Lányiho sa zdokonalila na pracovisku liečba ZN rtg žiarením, preto sa považuje za zakladateľa martinskej onkológie. Od

konca 40. rokov bolo vyčlenené samostatné lôžkové rtg oddelenie s postelami aj pre onkologických pacientov. Od roku 1952 tu pôsobil **MUDr. Ondrej Potančok (1922–1975)**, ktorý sa po získaní kvalifikácie stal neskôr primárom samostatného onkologického oddelenia. Ďalším prínosom pre martinskú onkológiu bol príchod neskoršieho **prof. MUDr. Jozefa Holana, DrSc. (1919–2005)** z Košíc v roku 1958. Po odčlenení onkologického oddelenia od röntgenologického oddelenia sa stal jeho vedúcim lekárom. V roku 1966 vznikla na pôde martinskej pobočky LFUK Katedra biofyziky a nukleárnej medicíny, ktorá sa v roku 1976 premenovala na Klinikú nukleárnej medicíny a stala sa výučbovou základňou lekárskej fakulty a súčasťou samostatnej katedry biofyziky, nukleárnej medicíny, röntgenológie a rádiológie pod vedením prof. Holana (1976–1990). Po úmrtí primára MUDr. Potančoka sa stala primárkou onkologického oddelenia **MUDr. Ludmila Trubenová (1932–2014)**, následne **MUDr. Elena Figová (1952–2001)** a potom až do súčasnosti **MUDr. Eva Hajtmanová, PhD. (1951*)**. Pracovisko martinskej radiačnej onkológie bolo v roku 1995 presťahované do novej budovy samostatného Onkologického centra, kde sídli doteraz s moderným prístrojovým vybavením a širokou škálou terapeutických možností.

V Trnave bolo oddelenie pre liečbu žiarením zriadené v roku 1956. V roku 1960 bolo toto oddelenie reprofilizované na onkologické oddelenie, kde prvým primárom bol **MUDr. Vojtech Baláž (1923–1997)**, ktorý patrí do zlatej éry starých primárov trnavskej nemocnice. Po odchode prim. Baláža do dôchodku sa funkcie primárky na Onkologickom oddelení ujala **MUDr. Mária Černá (1951*)**. V roku 1992 bola obnovená Trnavská univerzita, v rámci ktorej bola v roku 1994 založená Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce. Výučbovou základňou tejto fakulty sa stala Onkologická klinika, ktorej prednostom bol v rokoch 1996–2014 **prof. MUDr. Ľudovít Jurga, DrSc. (1943–2019)**, ktorý určité obdobie pôsobil aj vo funkcii hlavného odborníka MZ SR pre rádioterapiu. Vzhľadom na blízkosť Bratislavy, Nitry a Trenčína a zastaranosť prístrojového

vybavenia bolo rádioterapeutické pracovisko tejto kliniky v roku 2014 zrušené. Od roku 2015 je prednostom Onkologickej kliniky FN Trnava **MUDr. Marián Streško, PhD. (1967*)**.

V Banskej Bystrici sa v roku 1951 dovtedajšia nemocnica stala základom Krajského ústavu národného zdravia (KÚNZ), zriaďovali sa nové oddelenia. V roku 1956 bolo založené onkologické oddelenie, najprv ako ambulantné a v roku 1958 ako lôžkové (zamerané prevažne na rádioterapiu). Prvým primárom bol **MUDr. Anton Mócik**. V polovici 60. rokov sa začala rozvíjať aj chemoterapia solídnych nádorov. V roku 1968 sa započala výstavba novej nemocnice, ktorá bola odovzdaná do užívania v roku 1982. V roku 1991 sa už v novom areáli nemocnica vrátila k pôvodnému názvu z roku 1947 – Nemocnica F.D. Roosevelta. Po ďalšom primárovi **MUDr. Mikulášovi Sámelovi** nastupuje v roku 1992 do vedenia oddelenia primár **MUDr. Vladimír Malec, PhD. (1952*)**. Súčasná Onkologická klinika SZU a FN s P.F.D. Roosevelta pod jeho vedením poskytuje onkologickú starostlivosť na úrovni nadregionálneho centra pre onkologických pacientov zo stredného Slovenska.

V Nitre vzniklo onkologické oddelenie v roku 1953. Jeho primárom bol **MUDr. Ladislav Palčo**, ktorý bol zároveň primárom röntgenologického oddelenia. Samostatné rádioterapeutické oddelenie vzniklo v roku 1956 pod vedením primára **MUDr. Pavla Palana**. V roku 1967 sa primárkou tohto oddelenia stala **MUDr. Katarína Liebenbergerová**. V roku 1991 bolo rádioterapeutické oddelenie zlúčené s oddelením klinickej onkológie a vytvorilo sa onkologické oddelenie s primárom **MUDr. Milanom Krošlákom (1934–1995)**. V roku 1995 sa primárom oddelenia stal **MUDr. Peter Bernát, PhD. (1953*)** a v roku 1996 **MUDr. Samuel Klenovský (1947*)**. Oddelenie sa premenovalo na Oddelenie rádioterapie a klinickej onkológie a stalo sa krajským onkologickým centrom. Od roku 2009 je primárom oddelenia FN Nitra, ktoré poskytuje komplexnú onkologickú starostlivosť, **MUDr. Juraj Detvay, PhD., MPH (1964*)**.

V Trenčíne vzniklo v rámci vtedajšieho OÚNZ rádioterapeutické odde-

lenie v roku 1956 ako súčasť rádiodiagnostického oddelenia nemocnice pod vedením primára **MUDr. Jozefa Ďurča (1917–1991)**. Dovtedy sa rádioterapia vykonávala (už v roku 1946) v jednej miestnosti na „centrálnej röntgene“. V roku 1978 prišiel na novovytvorené miesto primára **MUDr. František Cimmermann (1948*)** z vtedajšieho Onkologického ústavu pre Slovensko v Bratislave (dnes OÚSA). Následne dochádza k osamostatneniu rádioterapeutického oddelenia. V roku 1993 sa Rádioterapeutické oddelenie, Oddelenie klinickej onkológie a Poliklinické oddelenie klinickej onkológie opäť spojili do Onkologického oddelenia NsP Trenčín. Manažment pacientov sa stáva viac multidisciplinárny. Väčšina lekárov spoločného oddelenia má špecializácie v oboch odboroch (radiačnej i klinickej onkológii). Primár Cimmermann sa počas svojej dlhoročnej práce vo výboroch Slovenskej onkologickej spoločnosti i vtedajšej Spoločnosti radiačnej onkológie, rádiobiológie a radiofyziky a ako hlavný odborník pre rádioterapiu významným spôsobom prispel k zmene názvu odboru na radiačnú onkológiu, ale najmä na zvýšení postavenia radiačnej onkológie v komplexnom ponímaní onkológie. V roku 2011 sa stal primárom Onkologického oddelenia FN Trenčín (od roku 2019 prednostom Onkologickej kliniky FN a Fakulty zdravotníctva Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka) **MUDr. Branislav Bystrický, PhD., MPH (1975*)**, ktorý sa významnou mierou zaslúžil o modernizáciu prístrojového a priestorového vybavenia kliniky.

V Lučenci patrí onkologické, resp. rádioterapeutické pracovisko k najstarším na Slovensku, ako lôžkové oddelenie začalo fungovať už v roku 1955. O jeho založenie sa zaslúžili dvaja röntgenológovia **MUDr. Pavel Černák (1924–2000)** a **MUDr. Štefan Mydlík (1914–1990)**, ktorí začali liečiť pacientov najprv na röntgenologickom pracovisku v Rimavskej Sobote. Výsledkom úsilia Dr. Černáka bola inštalácia kobaltového ožarovača v Lučenci v roku 1973, ktorý bol po Bratislave a Košiciach v poradí tretím na Slovensku. Po odchode Dr. Černáka do dôchodku v roku 1976 viedla v rokoch 1977–1989 oddelenie rádioterapie v Lu-

čenci **MUDr. Danuša Urbánková Danóciová (1932–2020)**, následne v rokoch 1990–2005 **MUDr. Katarína Tomašovičová (1956–2013)** a v rokoch 2006–2018 **MUDr. Vincent Alakša (1955*)**. V súčasnosti vedie Oddelenie radiačnej onkológie VNsP v Lučenci s pomerne veľkou spádovou oblasťou **MUDr. Andrea Kašínská (1969*)**.

V Komárne bol priekopníkom rádioterapie **MUDr. Alfréd Kormančík**, atestovaný rádiagnostik, odchovanec bratislavského OÚSA, ktorý v roku 1956 vybudoval v Komárne onkologické lôžkové oddelenie, patriace medzi prvé svojho druhu v Československu. Po jeho tragickej smrti v roku 1968 sa stal primárom **MUDr. Matej Bogár (1932*)**, ktorý bol zároveň riaditeľom OÚNZ v Komárne. V rokoch 1996–2007 bola primárkou **MUDr. Katarína Kóňová (1954*)**. V súčasnosti je primárom Oddelenia klinickej a radiačnej onkológie Nemocnice AGEL v Komárne s moderným prístrojovým vybavením **MUDr. Pavel Demeter, MBA (1969*)**.

V Michalovciach, v súčasnej NsP Andreja Kukuza vzniklo Oddelenie klinickej onkológie v roku 1979 pod vedením primára **MUDr. Júliusa Lorinca (1926–2010)**. Od roku 1990 viedla toto pracovisko **MUDr. Anna Bubánová (1942*)**. V roku 1991 sa otvorilo v rámci tohto oddelenia pracovisko rádioterapie. V rokoch 2000–2012 viedol Oddelenie onkológie a rádioterapie **MUDr. Jozef Roško (1954*)**. V súčasnosti je primárkou **MUDr. Gabriela Herman, MPH (1968*)**. Oddelenie v Michalovciach zabezpečuje liečebno-preventívnu starostlivosť pre pacientov so ZN z celého regiónu Zemplína.

V Žiline vzniklo v roku 1972 v rámci rádiagnostického pracoviska vtedajšieho OÚNZ ambulantné rádioterapeutické pracovisko. V roku 1978 bolo sprevádzkovaná lôžková časť a vzniklo Oddelenie rádioterapie NsP Žilina, ktorého prvou primárkou bola do roku 1980 **MUDr. Irena Ryšavá (1933*)**, žiačka prof. Lányiho z Martina. Jej nástupkyňou vo funkcii bola do roku 2004 **MUDr. Eva Šimová (1947*)**, ktorá bola isté obdobie aj hlavnou odborníčkou MZ SR pre rádioterapiu. Počas jej pôsobenia bolo v roku 1993 v žilinskej ne-

mocnici zriadené Oddelenie klinickej a radiačnej onkológie. Ďalším primárom bol **doc. MUDr. Richard Hrubý, PhD., MBA, MPH (1969*)**. Od roku 2016 vedie vo FNsP Žilina jedno z piatich regionálnych Onkologických centier na Slovensku **MUDr. Dagmar Sudeková, MBA (1969*)**.

V Rimavskej Sobote vzniklo röntgendiagnostické a röntgenterapeutické oddelenie tamojšej nemocnice v roku 1951 pod vedením primára **MUDr. Štefana Mydlíka (1914–1990)**, žiaka prof. MUDr. Eugena Kunštada, DrSc. z Košíc. Bolo to prvé oddelenie so zameraním na liečbu ZN v regióne Gemer a Malohontu. Po jeho odchode do dôchodku v roku 1977 vedenie oddelenia prevzala **MUDr. Eva Gažúrová (1936*)**. Pod jej vedením sa na oddelení zavádza aj cytostatická liečba, ktorá sa stáva ďalšou liečebnou modalitou onkologických ochorení v tomto regióne. V rokoch 1990–1999 bol primárom Onkologického oddelenia tamojšej nemocnice **MUDr. Vincent Alakša (1955*)**, ktorý sa výrazne podieľal na zavádzaní nových terapeutických postupov. Po jeho odchode na pozíciu primára Rádioterapeutického oddelenia nemocnice v Lučenci viedla Oddelenie radiačnej a klinickej onkológie Nemocnice Rimavská Sobota v rokoch 2001–2017 **MUDr. Iveta Pálkovácová (1967*)**, pričom pracovisko radiačnej onkológie viedla **MUDr. Eva Mrázová, MBA (1978*)**. Od roku 2017 je primárom Oddelenia klinickej a radiačnej onkológie a súčasný riaditeľ Všeobecnej nemocnice Rimavská Sobota – Svet zdravia a.s. **doc. MUDr. Richard Hrubý, PhD., MBA, MPH (1969*)**, ktorý zabezpečuje inštalovanie nových technológií s cieľom vybudovať špičkové pracovisko radiačnej onkológie v tomto regióne.

V Prešove sa koncom 40. rokov minulého storočia rádioterapia realizovala v rámci rádiagnostického oddelenia nemocnice. V roku 1956 bolo vytvorené samostatné lôžkové onkologické oddelenie, kde bol prvým primárom **MUDr. Eugen Lenorovič**. Po jeho odchode do dôchodku v roku 1981 sa primárkou rádioterapeutického oddelenia stala **MUDr. Mária Hamarová**. Prelom v kvalite rádioterapie bolo zavedenie lineárnych urýchľovačov do klinickej

prevádzky. V roku 1994 bola primárkou oddelenia rádioterapie menovaná **MUDr. Ľubica Kaššáková-Počtová**. Do roku 1997 bolo oddelenie rádioterapie spojené s oddelením klinickej onkológie. Od roku 1999 bola primárkou opäť samostatného oddelenia rádioterapie menovaná **MUDr. Magdaléna Ďuríčková (1953–2018)**. Po jej odchode do dôchodku v roku 2013 sa primárom sa stal **MUDr. Marek Paľo, PhD., MBA (1970*)**. Súčasnú oddelenie radiačnej onkológie FNsP J. A. Reimana, ktoré prešlo v roku 2015 kompletnou rekonštrukciou, je jediné v Prešovskom kraji.

V Ružomberku pôvodne Vojenská nemocnica vznikla pred vyše 100 rokmi, počas I. svetovej vojny, vo februári 1915. Verejnú nemocnicu v Ružomberku postavili v roku 1926. Spočiatku slúžila nielen obyvateľom Liptova, ale aj Oravy a Spiša. Onkologické oddelenie vo vtedajšej Štátnej nemocnici v Ružomberku vzniklo spojením s pracoviskom rádiagnostiky v roku 1947. Primárom bol **MUDr. Zoltán Galvánek**. V roku 1978 sa pracovisko rádiagnostiky oddelilo a vzniklo samostatné onkologicko-rádioterapeutické oddelenie pod vedením primára **MUDr. Štefana Horvátha (1949*)**. V roku 1996 sa primárkou tohto oddelenia stáva **MUDr. Helena Česáková (1954*)**. V roku 2003 dochádza k zlúčeniu štátnej NsP Ružomberok s Ústrednou vojenskou nemocnicou (ÚVN). V roku 2012 vzniká Klinika radiačnej a klinickej onkológie, ktorá je v rámci ružomerskej ÚVN SNP výučbovou bázou Fakulty zdravotníctva Katolíckej univerzity. Prednostkou sa stáva **MUDr. Helena Česáková** a primárom **MUDr. Roman Podoba, PhD. (1971*)**. Od roku 2020 je prednostom tejto kliniky **MUDr. Roman Podoba, PhD.** a primárom oddelenia radiačnej onkológie **MUDr. Peter Vaněk (1970*)**. Spádovou oblasťou rádioterapie je celý Liptov, Orava a horný Spiš. ÚVN poskytuje zdravotnú starostlivosť aj pre civilné obyvateľstvo v tomto regióne.

Významným spoločensko-odborným a vzdelávacím počínom pre rozvoj medicíny bolo aj zakladanie lekárskejších spolkov a spoločností. Už v r. 1833 založili mladí ľudia študujúci na Lekárskej fa-

kulte v Pešti pod vedením **Jonáša Bohumila Guotha (1811–1888)** „Spoločnosť lekársko-slowanskú“, ako samovzdelávacie lekárske spolky. Bol to významný národno-kultúrny čin, porovnateľný s aktivitou českých lekárov, ktorí pod vedením **Jana Evangelistu Purkyně (1787–1869)** založili v tej dobe Spolek lékařů českých (1862) a so založením Spolku maďarských lekárov v Uhorsku (1840).

Nová tradícia sa začala rozvíjať po vzniku Československej republiky, kedy vznikali prvé spolky lekárov (napr. v Košiciach v r. 1919 a v Bratislave v r. 1920) a odborné lekárske spoločnosti, ktoré sa stali v r. 1969 organizačnými zložkami jednotnej Slovenskej lekárskej spoločnosti. Zakladateľom Slovenskej onkologickej spoločnosti bol **doc. MUDr. Alojz Winkler, DrSc. (1919–1981)** v roku 1958. Jeho nástupcami a predsedami, resp. prezidentmi spoločnosti boli **doc. MUDr. Ivan Maňka, CSc. (1924–1996)**, **prof. MUDr. Ivan Koza, DrSc. (1940–2021)**, **doc. MUDr. Jozef Mardiak, CSc. (1953*)** a **MUDr. Tomáš Šálek (1954*)**. Súčasným prezidentom Slovenskej onkologickej spoločnosti SLS je od roku 2019 **prof. MUDr. Stanislav Špánik, CSc. (1959*)**.

Zákonným vývojom – potrebou vysokošpecializovaných odborníkov, sa v roku 1990 vytvorila samostatná od-

borná spoločnosť SROBF (Spoločnosť radiačnej onkológie, rádiobiológie, rádiofyziky), zastrešujúca špecialistov zaoberajúcich sa liečbou ionizujúcim žiarením. Je odbornou spoločnosťou SLS. V roku 2011 zmenila Spoločnosť svoj názov na Slovenská spoločnosť radiačnej onkológie. Súčasným prezidentom Slovenskej spoločnosti radiačnej onkológie SLS a hlavný odborník MZ SR pre radiačnú onkológiu je primár oddelenia radiačnej onkológie **VOÚ doc. MUDr. Pavol Dubinský, PhD. (1965*)**.

V súčasnosti je celé Slovensko i ČR pokryté dostupnými onkologickými pracoviskami, ktoré sú schopné poskytovať komplexnú onkologickú starostlivosť. Na lekárske fakultách sa realizuje pregraduálna výučba onkológie i postgraduálna, špecializačná výchova budúcich klinických i radiačných onkológov. Zabezpečujú sa podmienky pre akademický rast a celoživotné vzdelávanie v týchto odboroch účasťou na rezortných i medzinárodných vedeckých projektoch, na vedeckých konferenciách a kongresoch alebo na študijných pobytach na renomovaných pracoviskách v zahraničí.

Podakovanie

Dovoľujeme si poďakovať sa za spomienky, archívne podklady a ďalšie údaje súčasným prednostom, primárom

kliník, resp. oddelení onkológie a radiačnej onkológie a ďalším pamätníkom z týchto pracovísk.

Literatúra

- Bernát P. Radiačná onkológia na Slovensku. Informačný bulletin. Trnava: Onkologická klinika FNŠP Trnava 2001.
- Bolješiková E, Králik G. Klinika radiačnej onkológie – personálne aj priestorovo najväčšie pracovisko ústavu. Naša nemocnica 2012; 14(2): 10–15.
- Dubinský P. Radiačná onkológia na Slovensku – ako ďalej? Onkológia 2011; 6(5): 300–302.
- Grambalová E. Historie a súčasnosť radioterapie v České republice. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2017.
- Javorka K et al. História a súčasnosť Jesséniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského. Marín: Osveta 1999.
- Kaušitz J. 275 rokov pôsobenia Nemocnice sv. Alžbety – kolísky slovenskej onkológie. Naša nemocnica 2013; 5(3): 2–5.
- Kukurová E, Traubner P. Akademickí a verejní činitelia. Fragmenty dejín LFUK 2, Bratislava 1999–2000. Bratislava: Slovenská Grafia 2000.
- Mojžešová M, Heřmanová D. História klinickej/experimentálnej a radiačnej onkológie v Slovenskej republike – vznik a vývoj onkológie na Slovensku. In: Jurga LM (ed). Klinická a radiačná onkológia. Martin: Osveta 2010.
- Ondruš D, Kaušitz J. History of oncology in Slovakia. Klin Onkol 2016; 29(3): 171–179. doi: 10.14735/amko2016171.
- Orthová A. História vzniku a vývoja Onkologického ústavu v Bratislave. Klin Onkol 1988; 1(5): 157–160.
- Ostatníková D, Pekníková M. et al. Lekárska fakulta, základný kameň univerzity Komenského, 1919–2009. Bratislava: UK 2009.
- Reško A. 100 rokov verejnej mestskej nemocnice v Komárne. Komárno 2002.
- Šálek T et al. Národný onkologický ústav v Bratislave. História, súčasnosť a budúcnosť: 80. výročie ústavnej onkologickej liečby na Slovensku. Bratislava: Infoma Business Trading 2011.
- Šlampa P. Historie radioterapie. In: Šlampa L, Petera J (eds). Radiační onkologie. Praha: Galén, Karolinum 2007.
- Ujházy V. História onkológie na Slovensku. Onkológia 2006; 1(4): 277–278.
- Zíma T, Bartůnek P, Hanuš T et al. 1. Lékařská fakulta UK v běhu času. Praha: 1. LF UK v Praze 2011.